

СТАНОВИЩЕ

от д-р Красимира ПЕТРОВА Колева-Минева, професор в Катедра „Психология“, Философски факултет на ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен **„доктор“**

по: област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.2.Психология

докторска програма Педагогическа и възрастова психология

Автор: Антония Георгиева Трайкова

Тема: АГРЕСИЯ И ТРЕВОЖНОСТ ПРИ ДЕЦА В ТИЙНЕЙДЖЪРСКА ВЪЗРАСТ С ПРОБЛЕМНО ПОЛЗВАНЕ НА ИНТЕРНЕТ

Научен ръководител: *проф. д-р Кирилка Тагарева – ПУ „Паисий Хилендарски“*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Антония Трайкова е магистър по „Начална педагогика“ към ПУ, а по-късно завършва магистратура „Право“ и във ВТУ. Магистър е и по позитивна психология. В автобиографията си е посочила над 10 сертификати и удостоверения за различни квалификации, ориентирани към психологията. Член е и на Българската асоциация по позитивна психотерапия. Участвала е в проекти в образователната сфера, главно за работа с деца със СОП. Работила е като юрист, като училищен психолог, а понастоящем е психолог в детска градина. От биографичните данни е видна последователност и надграждане, стремеж към усъвършенстване и развитие, допълване на различни специалности с ориентация към работата с хора.

От получената документация на докторантката, заявявам, че предложените за рецензиране документи са прецизно изготвени и по процедурата не се констатира нарушения, съгласно Нормативната база за придобиване на научни сте-

пени в Р България и в ПУ и е изпълнила заложените дейности в ИУП. Покрити са наукометричните изисквания.

2. Актуалност на тематиката

Актуалността на дисертационното проучване е неоспорима – всички ние – и като родители, и като специалисти, сме напълно съпричастни към новопоявил се феномен „проблемно интернет поведение“, който засяга различни сфери от развитието на личността на децата. Тийнейджърската възраст е сензитивна откъм различни влияния и една от заплахите е именно пристрастеността към използването на дегиталните технологии. Тревожността и агресията са съпътстващи възрастовия отрязък проблем, но, обвързани с влиянието на интернет-средата, те придобиват нови измерения и се превръщат в заплаха за развитието на личността на тийнейджърите. Това ново социално явление изисква и различни подходи за овладяване и подпомагане на израстването на младия човек. Затова напълно споделям изразените опасения на докторантката и смятам, че тя съвсем резонно се е ориентирала към социално значим проблем за психологическата теория и практика.

3. Познаване на проблема

От представения за рецензиране текст, ясно се виждат уменията на автора за работа с теоретичен масив, за детайлно презентиране на познати и недотам популярни обяснителни модели за тревожността, агресията и проблемното поведение в юношеска възраст. Докторантката притежава развити способности за анализиране, обобщаване и синтезиране на научни данни и факти и показва отлични познания по интерпретираната проблематика. Текстът е четивен, строго научен и позоваването на достатъчно литературни източници показва компетентност и ангажираност към проблема.

4. Методика на изследването

Направено е добре обмислено, конструирано и изпълнено изследване, което е издържано като реализация, включвайки всички необходими компоненти –

ясно формулирани цел, задачи, предмет, обект, хипотеза, ранжирана в три под-хипотези, адекватен изследователски инструментариум, примерена статистика. Впечатляващ е обхватът на изследване – 399 души, които са на възраст 14-19г. Реализираното изследване притежава комплексен характер и е балансирано съчетание на количествени с качествени анализи. Определено може да се твърди, че, освен добра теоретична подготовка, докторантката притежава развити умения за интерпретиране на данни и обобщаването им.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е с обем от 185 страници, от които 151 страници са основен текст. Библиографията включва 12 страници, съдържащи 117 библиографски позиции – 39 на кирилица, 67 на латиница и 11 уеб източника, релевантни на проблематиката. Приложенията са общо 3 и заемат 20 страници. В основния текст са включени 6 фигури и 17 таблици. Структурата на труда е класическа - включва увод, три глави, списък с използваната литература и приложения. Първа глава представлява теоретичен обзор и концептуална рамка, в която прецизно са дефинирани понятия като агресия, тревожност, проблемно поведение, причини за появата им, отражение върху личността, условия и предпоставки. Втора глава обхваща дизайна на емпиричното изследване, включително методите, етапите, извадката, инструментите и процедурите на изследването. Трета глава се фокусира върху анализа и интерпретацията на резултатите от изследването, подходящо презентирани и отлично анализирани.

Относно приносите, формулирани от докторантката, напълно ги приемам и намирам основания да ги коментирам по следния начин:

I. Теоретико-научни приноси:

1. Систематизирани са, дообогатени и презентирани във взаимовръзка понятия, свързани с тревожността, агресията и проблемното поведение в дигитална среда в конкретен възрастов период, като са анализирани и обобщени през призмата на поставената изследователска цел.

2.Изведени са значими фактори за проявление на интерпретираните явления като възраст, пол и др., като същевременно с това, са типологизирани различните поведенчески модели на тийнейджърите във връзка с конструкти като социална ангажираност, саморегулация и саморефлексия в дигитална среда.

3.Проблемното интернет-поведение е интегративно анализирано, като се включват когнитивни и емоционални компоненти и това позволява изучаването му в по-широк контекст, което показва научна зрялост и задълбоченост на докторанта.

II.Практико-приложни приноси:

1.Проведеното и анализирано проучване може да се разглежда като план-програма за диагностика и прогностика на проблемното интернет поведение, остава отворено за допълване и доразвиване и лесно може да се модифицира като основа за бъдещи подобни изследвания.

2.Разработеният и верифициран авторски въпросник за изследване е надежден инструмент, който е позволил на автора да профилира поведенческите изяви на тийнейджърите в интернет-среда и да се открият значими личностни характеристики, които да са в основата на психологическата подкрепа при проблемни ситуации.

3.Трудът е приносен в няколко практически насоки: 1.Позволява да се оградят родители и учители във връзка с дигиталните предизвикателства към подрастващите. 2.Може да се използва за основа на обучение в някои аспекти на дигиталната грамотност. 3. В дисертацията са намерили място редица други проблеми, свързани с юношеската възраст, за които са положени предпоставка за структуриране на програми и програми, отнасящи се до саморегулативните механизми, овладяването на тревожността, редуцирането на агресията и др.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Представени за рецензиране са и три публикации, свързани с темата на дисертационното изследване, които са излезли от печат и които са публикувани в

престижни издания. Те допълват дисертацията и са презентативни по отношение на популяризиране на текста.

Личният принос на докторантката виждам в няколко посоки: интегративен подход към изследване на проблемното интернет поведение; откритата взаимовръзка между тревожност, агресивност и интернет поведение в тийнейджърска възраст; създаване на авторски въпросник за изследване на по-горе визираните проблеми; сполучлив опит за личностно типологизиране на участниците в интернет-пространството; идеи за разработване на стратегии, програми, проекти за отакзаване на психологическа подкрепа при отклоняващото се поведение в горна училищна възраст.

7. Автореферат

Авторефератът напълно съответства на дисертационната разработка и в синтезиран вид презентира основните моменти от съдържанието на дисертацията. Структуриран е според изискванията и е логически издържан.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Смятам, че приносите на дисертационното изследване са полезни за обогатяването на базата данни за проблемното интернет поведение, от една страна, от друга – за тревожността и отклоняващите се форми на поведение в интернет-пространството от друга, за профилирането на тийнейджърите като участници в дигиталната среда. Създаването на въпросника за изследване на интернет-поведението и неговото валидиране предполагат и бъдещо използване и доработване според конкретната изследователска цел.

С цел популяризиране на труда, определено препоръчвам той да бъде издаден в книжно тяло, за да достигне до широк кръг специалисти.

Резултатите от изследването са с висока степен на надеждност и могат да се използват за разработване на проекти, програми, стратегии за психологическа работа с тийнейджъри с проблемно интернет поведение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На основата на гореизложения анализ, категорично заявявам, че дисертационният труд на Антония Трайкова на тема: „АГРЕСИЯ И ТРЕВОЖНОСТ ПРИ ДЕЦА В ТИЙНЕЙДЖЪРСКА ВЪЗРАСТ С ПРОБЛЕМНО ПОЛЗВАНЕ НА ИНТЕРНЕТ“ притежава достатъчно научни достойнства и това ми дава основание да гласувам ПОЛОЖИТЕЛНО и да приканя членовете на научното жури да присъдим на Антония Георгиева Трайкова ОНС „ДОКТОР“ в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2.Психология /Педагогическа и възрастова психология/

27.07.2025 г.

Изготвил становището:

проф. дн Красимира Петро-

ва